

Слідча ситуація 2. Виявлення ознак вчинення зґвалтування у зв'язку з розслідуванням іншого кримінального правопорушення. Така ситуація є типовою, коли правоохоронні органи після деокупації територій виявляють ознаки вчинення військовими РФ тяжких злочинів, зокрема місця поховання вбитих і закатованих людей. У такому разі відкривають кримінальне провадження за ознаками умисного вбивства, зокрема у зв'язку з кваліфікуючою обставиною, передбаченою п.п. 8 і 14 ч. 2 ст. 115 КК України. Коли під час проведення судово-медичного дослідження трупа встановлюють ознаки статевого акту перед настанням смерті, то відкривають і кримінальне провадження за ст. 152 КК України.

У наведеній ситуації особливість розслідування зґвалтування полягає в тому, що його здійснюють у сукупності з розслідуванням умисного вбивства. Це значною мірою обумовлює проведення слідчих (розшукових) дій, до завдань яких входить встановлення обставин кількох взаємопов'язаних кримінальних правопорушень: огляду місця події, судово-медичної експертизи трупа та речових доказів, встановлення та допити свідків, пред'явлення для впізнання тощо.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-298-5-71>

ЄДНІСТЬ НАУКОВОГО І ПРИКЛАДНОГО ДИСКУРСУ В ДОСЛІДЖЕННІ ПРОБЛЕМАТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ОБМЕЖЕННЯ/ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ У РЕАЛІЯХ УКРАЇНСЬКОГО СЬОГОДЕННЯ

Ворожбіт-Горбатюк Вікторія Вікторівна

*доктор педагогічних наук, професор,
старший науковий співробітник відділу дослідження проблем
кримінально-виконавчого права
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташица
м. Харків, Україна*

Формування правової реальності в національному і міжнародно-правовому аспекті відбувається у контексті глобалізаційних процесів та інтернаціоналізації усіх аспектів суспільних відносин. Проблематика реалізації прав засуджених до обмеження/позбавлення волі в реаліях упровадженого в Україні воєнного стану характеризується стадією

активного розроблення, доктринального, історико-педагогічного і концептуального дослідження. Методологія таких досліджень набула виразних ознак міждисциплінарних глибинних розвідок.

Відповідно до Національної стратегії у сфері прав людини (затверджена 24 березня 2021 року)¹, Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (затверджено Указом Президента України 30 вересня 2019 року №7232/2019)² Україна здійснює євроінтеграційні кроки у площині виконання зобов'язань дотримування світових і міжнародних стандартів поведіння із засудженими та тримання осіб, які відбувають покарання в установах виконання покарань.

У складних умовах провадження воєнного стану, в ситуаціях нескінченного терору і загрози життю українські фахівці демонструють не лише твердість духу, але й високий рівень наукової роботи. Зокрема, 4 квітня 2023 року відділом дослідження проблем кримінально-виконавчого права Науково-дослідного інституту імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України у Харкові було проведено науковий івент з використанням інтекрактиву, синхронних і асинхронних взаємодій науковців, практиків, науково-педагогічних працівників закладів загальної, фахової передвищої, вищої освіти, наукових установ, працівників установ виконання кримінальних покарань, адвокатів і практикуючих юристів; працівників Державної служби з якості освіти; Державної установи «Центр пробації», представників волонтерських, благодійних і громадських правозахисних організацій³.

Цей захід зареєстровано в Укрінтеї, посвідчення № 167 від 21 лютого 2023 року як науково-методичний семінар у формі круглого столу із застосуванням інтерактивної дошки Padlet⁴ і ZOOM. Організатори ставили мету: створити інтерактивний простір комунікації за заявленою темою, об'єднавши науковців, фахівців управлінської сфери, практиків, сприяти формуванню нових конструктивних дослідницьких груп у вирішенні фактичних проблем реалізації прав

¹ Указ Президента України Про Національну стратегію у сфері прав людини (Прийняття від 24.03.2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>

² Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року (Прийняття від 30.09.2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

³ Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса (2023). <https://ivpz.kh.ua/uk/%d0%b7%d0%b0%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%88%d1%83%d1%94%d0%bc%d0%be-%d0%b4%d0%be-%d1%83%d1%87%d0%b0%d1%81%d1%82%d1%96-%d0%b2-%d0%ba%d1%80%d1%83%d0%b3%d0%bb%d0%be%d0%bc%d1%83-%d1%81%d1%82%d0%be%d0%bb%d1%96/>

⁴ Науково-методичний семінар у формі круглого столу онлайн (2023, 4 квітня). <https://padlet.com/vvvgworkwww/padlet-m332cemujmissnknf>

засуджених у суспільстві змін. Заздалегідь доповідачі оприлюднили стендові доповіді на інтерактивній дошці Padlet, що дало змогу усім учасникам ознайомитися з науковими висновками і результатами емпіричних досліджень, узагальненим практичним досвідом, налагодити наукову комунікацію. Стендові доповіді містили вичерпну інформацію щодо афіліації дослідника, його наукових, прикладних інтересів, сфери професійної діяльності, робочі контакти.

Слід зазначити, що цей науково-методичний семінар викликав значну зацікавленість у колі фахівців різних галузей, які забезпечують реалізацію прав засуджених. У виступі директорки НДІ ВПЗ імені академіка В.В. Сташиса НАПрНУ Владислави Батиргаревої, яка акцентувала увагу у виступі на прагненні науковців на реалізації важливої місії наукової установи: «...Розвитку наукового знання у сфері протидії злочинності, застосуванні цього знання на користь кожної людини, суспільства, держави і світової спільноти, якісній підготовці наукових кадрів, які продукують таке знання».⁵ Надзвичайно інформативною і змістовною була стендова доповідь Віталія Нікуліна – представника Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи на тему «Вплив повномасштабного вторгнення росії в Україну на стан додержання прав утриманих у місцях несвободи». Жваве зацікавлення викликав комплексний виклад даних директором ДУ «Центр пробації» Олегом Янчуком. Зацікавлення викликала доповідь «Реалізація права на освіту засуджених до позбавлення волі: досвід комунального закладу «Дергачівський ліцей № 4», презентована директоркою цього закладу освіти Зориною Єфіменко⁶.

Уважаємо найціннішим те, що участь у цьому науково-методичному семінарі дала змогу усім зацікавленим знайти і налагодити конструктивні професійні і наукові зв'язки, продовжити розроблення заявлених у стендових доповідях тем у більш великі форми презентування результатів наукового чи прикладного дослідження на міждисциплінарному рівні в органічній єдності теоретичного і прикладного дискурсу. Отже, приклад діяльності Науково-дослідного інституту імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України засвідчує, попри складні умови провадженого воєнного стану наука в логічній єдності з практикою розширює і відкриває нові дослідницькі перспективи. Це, безумовно, сприятиме реалізації світових

⁵ НДІ ВПЗ імені академіка В.В. Сташиса НАПрНУ. (2023). <https://ivpz.kh.ua/uk/history/>

⁶ Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрНУ (2023). Офіційний канал : <https://www.youtube.com/@user-3i3w5f7n>

стандартів в реалізації прав засуджених в реаліях сьогодення. Цим ми наближаємо Перемогу і встановлення стабільного миру в Україні.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-298-5-72>

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗАНЬ ДИТИНИ В СУДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА СТАРІ ПРОБЛЕМИ

Гловюк Ірина Василівна

*доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

Міжнародні стандарти кримінального провадження за участі дитини виокремлюють потребу врахування вразливості дитини при отриманні від неї вербальної інформації. Це питання має ряд складових, які вже детально розкривалися у літературі¹, проте, розвиток законодавства та судової практики в умовах воєнного стану вимагають оновлення деяких підходів, зокрема, стосовно дослідження в суді показань дитини, які давалися у досудовому розслідуванні.

Це питання логічно поділяється на дві складові, адже ці показання можуть бути судовими (у порядку ст. 225 КПК України), і тоді питання дослідження показань у суді вирішується згідно ч. 3 та 4 ст. 225 КПК України, ч. 4 ст. 95 КПК України); та несудовими.

¹ Гловюк І., Дроздов О., Мельченко В. Міжнародні стандарти опитування дітей-жертв і дітей-свідків та національне законодавство і практика: питання кореляції у кримінальному провадженні. *Право України*. 2022. № 12. С. 53–75. DOI: 10.33498/losh-2022-12-053 ; Гловюк І. В. Відмова від допиту дитини-свідка та дитини-потерпілого у судовому провадженні: питання судової практики та удосконалення законодавства. *30 років розбудови Української державності та кримінальна юстиція як її базовий компонент: чого досягнуто і що втрачене?* : матеріали VII Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 16–17 вересня 2021 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів : ЛьвДУВС, 2022. С. 33–36 ; Гриценко Л. Підходи суду до оцінки доказів у справі, де потерпілою є малолітня дитина, та оцінки процедурної справедливості. URL: <https://www.hsa.org.ua/lectors/grytsenko-lyudmyla/articles/pidhodi-sudu-do-ocinki-dokaziv-u-spravi-de-poterpiloiu-je-malolitnia-ditina-ta-ocinki-procedurnoyi-spravedlivosti>